

Г. П. Сидорук, І. І. Сеник, кандидати сільськогосподарських наук
*Тернопільська державна сільськогосподарська дослідна станція
Інституту кормів та сільського господарства Поділля*

В. С. Глова

*ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж
ім. Є. Храпливого»*

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ВПЛИВУ СПОСОБІВ УДОБРЕННЯ ТА РЕЖИМІВ ВИКОРИСТАННЯ НА ПОЖИВНІСТЬ СІНОКІСНОГО КОРМУ БОБОВО-ЗЛАКОВОЇ ТРАВΟΣУМІШКИ

Наведені результати досліджень впливу способів удобрення та режимів використання на кормову цінність бобово-злакової травосумішки.

Встановлено, що найвищим вмістом кормових одиниць 0,83 г/кг, перетравного протеїну 131,82 г/кг і обмінної енергії 10,1 МДж/кг відзначився варіант трикутного використання бобово-злакової травосумішки який удобрювали повним мінеральним добривом $N_{90}P_{90}K_{90}$ поверхнево і Кристалом особливим у вигляді позакореневої підкормки.

Ключові слова. бобово-злакова травосумішка, удобрення, режими використання, кормові одиниці, перетравний протеїн, обмінна енергія.

Сіяні лучні угіддя сьогодні є, й будуть у майбутньому, важливим джерелом надходження найдешевших трав'яних кормів (зелена маса, сіно, сінаж тощо), собівартість яких у кілька разів нижча від кормів із окремо сіяних кормових культур. Високоякісні трав'яні корми добре збалансовані за вмістом білка, мінеральних речовин та вітамінів [2]. Не випадково в кормовому балансі країн ЄС і Північної Америки корми з лучних угідь становлять не менше 40 %, в Австралії і Новій Зеландії - 80, в Україні – лише 10% [4].

Кормова цінність лучних трав визначається їх поживністю, що відображається такими показниками, як вміст кормових одиниць, перетравного протеїну та обмінної енергії, що залежить в значній мірі від агротехніки вирощування. Дослідженнями вчених-луківників, встановлено, що удобрення лучних травостоїв покращувало якість корму [1, 3].

Матеріали та методика досліджень. Дослідження із вивчення питання впливу удобрення та режимів використання на кормову цінність сінокісного корму бобово-злакової травосумішки проводилися в базовому господарстві Тернопільського інституту АПВ НААН – Нагірянській філії

приватного акціонерного товариства «Райз-Максимко» Чортківського району Тернопільської області протягом 2007—2009 років.

До складу бобово-злакової травосумішки входили такі компоненти: пажитниця багаторічна Обрій – (4 млн / га) + костриця лучна Сіверянка — (8 млн / га) + конюшина лучна Тернопільська 4 – (3 млн / га) + лядвенець рогатий Ант – (5 млн / га).

Схема досліджу передбачала вивчення впливу двох факторів – удобрення (фактору А) та режимів використання (фактор В), табл. 1.

1. Схема досліджу

Удобрення (фактор А)	Режими використання (фактор В)
1. Контроль; 2. P ₉₀ K ₉₀ ; 3. N ₉₀ P ₉₀ K ₉₀ ; 4. Кристалон особливий; 5. P ₉₀ K ₉₀ + Кристалон особливий; 6. N ₉₀ P ₉₀ K ₉₀ + Кристалон особливий.	1. Двоукісне 2. Триукісне

Поверхнєве внесення фосфорно-калійних добрив у разовій дозі проводилося напровесні, а азотних – роздрібно під кожний укіс. При двоукісному використанні лучних травостоїв доза внесення азоту становила 45 кг/га, а при триукісному – 30 кг/га діючої речовини.

Позакорєнєве підживлення травостою Кристалонем особливим проводилося в період інтенсивного росту рослин кожного укусу.

Розміри ділянок: посівна – 35 м², облікові – 25 м², повторність чотириразова.

Дослідження проводилися згідно загальноприйнятих методик з наукових досліджень з кормовиробництва і луківництва [5].

Результати досліджень. У середньому за роки наших досліджень поживність корму бобово-злакового фітоценозу була неоднаковою і залежала від удобрення та режимів використання. При двоукісному використанні вміст кормових одиниць у сухому лучному кормі становив 0,64—0,77 г/кг залежно від варіанта удобрення (табл. 2).

Високою була в кормі також кількість перетравного протеїну – 92,09—121,52 г/кг. Найменший його вміст був на контрольному варіанті без добрив – 92,09 г/кг, а найбільший при внесенні повного мінерального добрива N₉₀P₉₀K₉₀ – поверхнево та Кристалону особливого позакорєнєво – 121,52 г/кг сухої речовини.

Обмінної енергії в кормі містилося 8,9—9,8 МДж/кг. Найменшим, вищезазначений показник був на контролі без добрив – 8,9 МДж/кг, а найбільшим при внесенні повного мінерального добрива поверхнево та Кристалону особливого позакорєнєво – 9,8 МДж/кг.

2. Поживність сінокісного корму бобово-злакового фітоценозу залежно від режимів використання та удобрення (у середньому за 2007—2009 рр.)

Удобрення	Двоукісне використання			Триукісне використання		
	вміст в 1 кг сухого корму					
	кормових одиниць, кг	перетравного протеїну, г	обмінної енер- гії, МДж	кормових одиниць, кг	перетравного протеїну, г	обмінної енер- гії, МДж
Контроль	0,64	92,09	8,9	0,67	97,03	9,1
P ₉₀ K ₉₀	0,68	100,81	9,2	0,71	105,47	9,4
N ₉₀ P ₉₀ K ₉₀	0,74	114,87	9,6	0,80	126,73	10,0
Кристалон особливий	0,67	97,49	9,1	0,70	103,01	9,3
P ₉₀ K ₉₀ +Кристалон особ- ливий	0,70	105,36	9,3	0,75	115,06	9,6
N ₉₀ P ₉₀ K ₉₀ +Кристалон особливий	0,77	121,52	9,8	0,83	131,82	10,1

При триукісному використанні бобово-злакового фітоценозу вміст кормових одиниць в абсолютно-сухому кормі знаходився в межах 0,67—0,83, перетравного протеїну – 97,03—131,82 г та обмінної енергії 9,1—10,1 МДж/кг залежно від варіанта удобрення.

Найвищий вміст кормових одиниць (0,83 г/кг), перетравного протеїну (131,82 г/кг) та обмінної енергії 10,1 МДж/кг зафіксовано на варіанті із внесенням повного мінерального добрива N₉₀P₉₀K₉₀ поверхнево та Кристалону особливого позакоренево. Поживність 1 кг абсолютно-сухої маси сінокісного корму при три укісному використанні найменшою виявилася на контролі без добрив – відповідно кормових одиниць 0,67 г/кг, перетравного протеїну 97,03 г/кг, обмінної енергії – 9,1 МДж/кг.

Порівнюючи режими використання бобово-злакового фітоценозу слід відмітити, що при три укісному використанні поживність корму є значно вищою порівняно з двоукісним. Так, вміст кормових одиниць при частішому скошуванні травостою становила 0,67—0,83 г/кг, перетравного протеїну – 97,03—131,82 г/кг та обмінної енергії – 9,1—10,1 МДж/кг, тоді як при дворазовому скошуванні – відповідно 0,64—0,77 г/кг, 92,09—121,52 г/кг, 8,9—9,8 МДж/кг абсолютно-сухої речовини.

Висновки. Таким чином, найвищим вмістом кормових одиниць 0,83 г/кг, перетравного протеїну 131,82 г/кг та обмінної енергії 10,1 МДж/кг відзначився варіант три укісного використання бобово-злакової травосумішки, який удобрювався повним мінеральним добривом N₉₀P₉₀K₉₀ поверхнево та Кристалоном особливим позакоренево.

Бібліографічний список

1. *Бабич А. О.* Травосумішки і якість корму / А. О. Бабич , К. П. Ковтун О. В. Дєдов // Корми і кормовиробництво. Міжвідомчий тематичний науковий збірник / Ред. кол.: А. О. Бабич (відп. ред.). – К.: Урожай – 1994. – № 38. – С. 52—55.

2. *Гаврилюк М. М.* Стан і основні напрями досліджень з луківництва в Україні / М.М. Гаврилюк, В. Ф. Петриченко, В. Г. Кургак // Корми і кормовиробництво. / Ред. кол.: В. Ф. Петриченко (відп. ред.). – № 67. – 2010. – С. 120—128

3. *Дутка Г. П.* Продуктивність культурного пасовища залежно від впливу мінеральних добрив і режимів використання в західній частині Лісостепу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук / Г. П. Дутка. Вінниця, 2008. – 18 с.

4. *Кургак В. Г.* Лучні агрофітоценози. – К.: ДІА, 2010. – 376 с.

5. *Методика проведення дослідів по кормовиробництву:* [під редакцією А. О. Бабича.] – Вінниця, 1994. – С. 96.

Сидорук Г. П., Глова В. С., Сеник И. И. Сравнительная оценка влияния способов удобрения и режимов использования на питательность сенокосного корма бобово-злаковой травосмеси // Корми і кормовиробництво. – 2012. – Вип. 73. – С. 185—188.

Приведены результаты исследований влияния способов удобрения и режимов использования на кормовую ценность бобово-злаковой травосмеси.

Установлено, что наивысшим содержанием кормовых единиц 0,83 г/кг, переваримого протеина 131,82 г/кг и обменной энергии 10,1 МДж / кг отличился вариант триукосного использования бобово-злаковой травосмеси который удобрялся полным минеральным удобрением N₉₀P₉₀K₉₀ поверхностно и Кристалоном особенным в виде внекорневой подкормки.

Sydoruk G. P., Glova V. S., Senyk I. I. Comparative evaluation of the influence of methods of fertilization and modes of use on the nutritive value of hay forage of legume-cereal mixtures // Feeds and Feed Production. – 2012. – Issue 73. – P. 185—188.

Results on the effect of ways and modes of fertilizer use on the feed value of legume-cereal mixtures are stated.

It is found that the highest content of 0,83 g/kg of feed units, 131,82 g/kg of digestible protein and 10,1 MG/kg of metabolized energy has been found in variant with triple hay-cut use of legume-cereal mixtures fertilized by complete mineral fertilizer N₉₀P₉₀K₉₀ surfacely and special Kristalon as a foliar nutrion.